

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa Europski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament Parlament Ewropew Europees Parlement Parlement Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet

SPÓJNOŚĆ GOSPODARCZA, SPOŁECZNA I TERYTORIALNA

Aby promować powszechny i harmonijny rozwój, Unia Europejska wzmacnia swoją spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Celem Unii Europejskiej jest w szczególności zmniejszenie dysproporcji w zakresie rozwoju różnych regionów. Wśród regionów, o których mowa, szczególną uwagę poświęca się obszarom wiejskim, obszarom podlegającym przemianom przemysłowym i regionom, które cierpią na skutek poważnych i trwałych niekorzystnych warunków przyrodniczych lub demograficznych, takim jak najbardziej na północ wysunięte regiony o bardzo niskiej gęstości zaludnienia, a także regiony wyspiarskie, transgraniczne i górskie.

PODSTAWA PRAWNA

Artykuły 174 i 178 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

KONTEKST

Polityka spójności jest główną polityką inwestycyjną Unii Europejskiej. Zapewnia ona korzyści wszystkim regionom i miastom w UE oraz wspiera wzrost gospodarczy, tworzenie miejsc pracy, konkurencyjność przedsiębiorstw, zrównoważony rozwój i ochronę środowiska.

Od samego początku Wspólnot Europejskich (obecnie Unii Europejskiej) występowały duże różnice terytorialne i demograficzne, które mogły stać się przeszkodami na drodze ku integracji i rozwojowi w Europie. Traktat rzymski z 1957 r. ustanowił mechanizmy solidarności w formie dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR, Sekcja Orientacji). W 1975 r. wraz z utworzeniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) uwzględniono także kwestie regionalne. W 1994 r. utworzony został Fundusz Spójności.

Wraz z podpisaniem w 1986 r. Jednolitego Aktu Europejskiego w obszar kompetencji Wspólnoty Europejskiej wpisana została spójność gospodarcza i społeczna. W 2008 r. traktat lizboński określił trzeci wymiar spójności UE: spójność terytorialną. Te trzy wymiary spójności wspierane są poprzez politykę spójności oraz fundusze strukturalne.

CELE

Jednym z głównych celów UE jest umacnianie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Poprzez liczne działania i przy użyciu znacznej części

środków finansowych z budżetu Unia wyrównuje dysproporcje między regionami, w szczególności między obszarami wiejskimi, obszarami podlegającymi przemianom przemysłowym i regionami, które cierpią na skutek poważnych i trwałych niekorzystnych warunków przyrodniczych lub demograficznych.

UE wspiera osiągnięcie tych celów poprzez wykorzystanie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (EFS, EFRR, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)) oraz środków z innych źródeł, takich jak Europejski Bank Inwestycyjny.

W 2014 r. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich zastąpił Sekcję Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. W ramach unijnej polityki spójności EAFRD wspiera rozwój obszarów wiejskich oraz działania na rzecz poprawy infrastruktury rolnej.

Europejski Fundusz Społeczny to główny instrument Unii wspierający środki mające na celu zapobieganie bezrobociu i walkę z nim, rozwój zasobów ludzkich oraz wspieranie integracji społecznej na rynku pracy. W ramach EFS finansowane są inicjatywy promujące wysoki poziom zatrudnienia, równe szanse dla mężczyzn i kobiet, zrównoważony rozwój oraz spójność gospodarczą i społeczną.

Zadaniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest wspieranie działań na rzecz przywrócenia równowagi regionalnej w UE. EFRR przyczynia się do wsparcia słabiej rozwiniętych regionów i przekształcania upadających regionów przemysłowych.

Z Funduszu Spójności udzielane jest wsparcie finansowe na rzecz projektów związanych z ochroną środowiska oraz sieciami transeuropejskimi w obszarze infrastruktury transportowej. Korzystać z niego mogą jedynie te państwa członkowskie, których dochód narodowy brutto na mieszkańca jest niższy niż 90 % średniej UE.

Aby zagwarantować skuteczne wykorzystanie funduszy strukturalnych, należy stosować następujące zasady:

- podział środków ze względu na cele i regiony;
- współpraca na zasadzie partnerstwa między Komisją, państwami członkowskimi i władzami regionalnymi w zakresie planowania, wdrażania i monitorowania wydatkowania środków;
- programowanie pomocy;
- zasada dodatkowości wkładów unijnych i krajowych.

Podział środków finansowych Unii w ramach polityki spójności skupia się na dwóch podstawowych celach:

- inwestycjach na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia – służących umocnieniu rynku pracy i gospodarek regionalnych,
- europejskiej współpracy terytorialnej – wspierającej spójność UE poprzez współpracę na poziomie transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym.

Od 1988 r. kwota środków w ramach budżetu na unijną politykę spójności znacznie wzrosła, co spowodowało, że polityka spójności, obok wspólnej polityki

rolnej, stała się jedną z najistotniejszych strategii politycznych Unii. W okresie programowania 2014-2020 UE przeznaczy ponad 350 mld EUR na politykę spójności, tj. 32,5 % całkowitego budżetu UE. Fundusze te wykorzystane zostaną na zróżnicowane działania, takie jak budowa dróg, ochrona środowiska, inwestycje w innowacyjne przedsiębiorstwa, tworzenie miejsc pracy oraz szkolenia zawodowe. Prawie 200 mld EUR zostanie przeznaczone na EFRR (w tym 10,2 mld EUR na Europejską współpracę terytorialną oraz specjalne przydziały w wysokości 1,5 mld EUR dla regionów najbardziej oddalonych o słabym zaludnieniu). Ponad 83 mld EUR zostanie przeznaczonych na EFS, a 63 mld EUR na Fundusz Spójności.

WNIOSEK DOTYCZĄCY POLITYKI SPÓJNOŚCI UE NA OKRES PO ROKU 2020

W maju 2018 r. Komisja Europejska zaproponowała szereg rozporządzeń dotyczących polityki spójności UE po roku 2020. Jednym z głównych celów tej reformy jest uproszczenie procedur i zwiększenie skuteczności inwestycji UE. Jedenaście celów tematycznych polityki spójności na lata 2014-2020 zostało zastąpionych pięcioma celami politycznymi w odniesieniu do EFRR, EFS+, Funduszu Spójności i EFMR:

- Bardziej inteligentna Europa – innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza;
- Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa;
- Lepiej połączona Europa – mobilność i regionalne połączenia teleinformatyczne;
- Europa o silniejszym wymiarze społecznym – wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych;
- Europa bliżej obywateli – zrównoważony i zintegrowany rozwój obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych.

W związku z pandemią COVID-19 Komisja zmieniła swój wniosek, aby uwzględnić w nim nowe instrumenty, które przygotują Unię Europejską do walki ze spodziewanym kryzysem gospodarczym. W lipcu 2020 r. Rada Europejska uzgodniła swoje stanowisko w sprawie zmienionego wniosku, co umożliwi rozpoczęcie negocjacji z Parlamentem.

Komisja zaproponowała finansowanie budżetu UE z szeroko zakrojonego pakietu łączącego wieloletnie ramy finansowe (WRF) z nadzwyczajnymi działaniami na rzecz ożywienia gospodarczego – Europejskim Instrumentem na rzecz Odbudowy. Polityka spójności będzie finansowana częściowo z wieloletnich ram finansowych, a w przypadku niektórych programów – z Europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy.

Zasoby na cel „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” wyniosą ogółem 322,3 mld EUR i zostaną przydzielone w następujący sposób:

- a. 202,3 mld EUR na regiony słabiej rozwinięte;
- b. 47,8 mld EUR na regiony w okresie przejściowym;
- c. 27,2 mld EUR na regiony bardziej rozwinięte;

- d. 42,6 mld EUR dla państw członkowskich przy wsparciu z Funduszu Spójności (z czego 10 mld EUR zostanie przeznaczone na instrument „Łącząc Europę”);
- e. 1 928 000 EUR jako dodatkowe finansowanie dla regionów najbardziej oddalonych;
- f. 500 mln EUR na międzyregionalne inwestycje innowacyjne.

Zasoby na cel „Europejska współpraca terytorialna” (INTERREG) wyniosą ogółem 7 950 000 EUR i zostaną rozdzielone w następujący sposób:

- a. 5 713 000 EUR na morską i lądową współpracę transgraniczną;
- b. 1 466 000 EUR na współpracę transnarodową;
- c. 500 mln EUR na współpracę międzyregionalną;
- d. 271 mln EUR na współpracę z regionami najbardziej oddalonymi;
- e. 970 mln EUR jako wkład w międzyregionalne inwestycje innowacyjne.

W lutym 2020 r. Komisja zaproponowała utworzenie nowego funduszu sprawiedliwej transformacji, który wspiera regiony najbardziej dotknięte przejściem na neutralność klimatyczną i ma na celu zapobieganie dysproporcjom regionalnym. Proponowany przydział środków na fundusz sprawiedliwej transformacji wynosi 17,5 mld EUR.

W maju 2020 r. Komisja wystąpiła z wnioskiem w sprawie utworzenia nowego instrumentu ReactEU, który będzie wspierał najważniejsze sektory w procesie trwałej odbudowy po kryzysie wywołanym przez COVID-19. Proponowany przydział środków na ten cel wynosi 47,5 mld EUR.

Proponowane rozporządzenia objęte są zwykłą procedurą ustawodawczą, w której Parlament decyduje na równi z Radą. Oznacza to, że obie instytucje będą musiały dojść do porozumienia w sprawie zasad dotyczących przyszłej polityki spójności do końca 2020 r.

W kwietniu 2019 r. Parlament zakończył pierwsze czytanie wniosków Komisji dotyczących rozporządzeń w sprawie WPR, EFRR, INTERREG i EFS +. Trwają jeszcze prace nad niedawno złożonymi wnioskami dotyczącymi wspólnej grupy zadaniowej i ReactEU.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Parlament czynnie wspiera umacnianie unijnej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Ustawodawstwo odnoszące się do polityki spójności i funduszy strukturalnych przygotowywane jest w ramach zwykłej procedury ustawodawczej, w której Parlament decyduje na równi z Radą.

Parlament czynnie angażuje się w negocjacje dotyczące reformy polityki spójności na lata 2014-2020. Reforma ta określa priorytety i instrumenty przyszłych działań UE mających na celu wzmocnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Parlament zdecydowanie poparł wnioski dotyczące wydajnej i zakrojonej na szeroką skalę polityki spójności, które wymagają także odpowiednich nakładów finansowych.

Marek Kołodziejski
08/2020

